

Ellex[®]
Valiunas

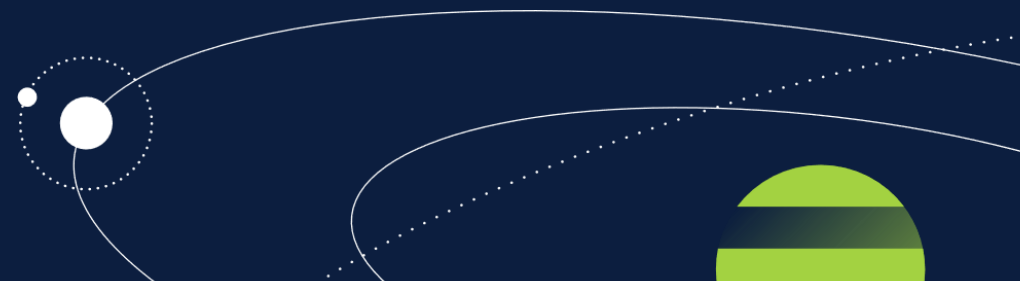
| 30 years

Viešųjų pirkimų naujienlaiškis

2023 m. sausio 2-22 d.
1-3 metų savaitės

Turinys

1. Naujienlaiškio komentaras
2. Teisės aktų pakeitimai
3. Institucijų aktualijos
4. Teismų praktika

Komentaras

Šių metų pradžia ypatingai aktyvi. Teisėkūros naujienose dešimtys didesnių ar mažesnių teisės aktų pakeitimų, kuriuos būtų labai sunku apibūdinti keliais sakiniais. Todėl kviesčiau susipažinti su pakeitimų sąrašu ir įsivertinti, kokios Jums aktualios taisyklės įsigaliojo šiais metais.

Savo ruožtu **kviečiame visus #Ellex Viešųjų pirkimų akademijos narius (šio naujienlaiškio gavėjus) į šių metų sausio 31 d. vykstantį susitikimą**, kuriame apžvelgsime esmines naujoves.

Teismų praktikoje turime vieną labai įdomią bylą dėl trečiosios vietos laimėtojo galimybės ginčyti pirmosios vietos laimėtojo pasiūlymą. Teisinio suinteresuotumo klausimas, kuris turi potencialą formuoti teismų praktiką ESTT ar LAT. Kitoje byloje teismas patvirtino, kad tiekėjams gali tekti pareiga atlyginti žalą kilusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių, nors objektyvumo dėlei, reikia pripažinti, kad tokios žalos prisiteisimui turi egzistuoti specifinės bylos aplinkybės. Tad vargu ar tokia galimybė virs visuotine praktika.

Teismų praktikoje taip pat rasime paaiškinimus dėl pasiūlymų tikslinimo reikalavimų, aritmetinių klaidų šalinimo, galimybės pasiūlyti simbolinius įkainius bei pirkimo sutarčių aiškinimo taisyklių.

Dr. Karolis Kačerauskas

„Ellex Valiūnas“ partneris, Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktikos vadovas

[Kontaktai](#)

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

1. Įsigaliojo Viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 23 str. pakeitimo įstatymas

Nuo 2023-01-01 galios neteko Viešųjų pirkimų įstatymo 23 str. 1 d. 1 p., suteikęs teisę PO pirkimo dokumentuose nustatyti sąlygas, sudarančias galimybę pirkimuose dalyvauti tik socialinėms įmonėms.

2. VPT direktoriaus įsakymas dėl pasiūlymų patikslinimo, papildymo ir paaiškinimo taisyklių patvirtinimo

Nuo 2023-01-01 įsigaliojo VPT direktoriaus 2022-12-30 įsakymas Nr. 1S-240, kuriuo patvirtinamos *rekomendacijos* dėl pasiūlymų patikslinimo, papildymo ir paaiškinimo. Įsakymo nuostatos taikomos pirkimams, pradėtiems po 2023-01-01. Analizuojant VPT direktoriaus įsakymo turinį galima pastebėti, kad įsakyme apibendrinamos ir detalizuojamos naujos pasiūlymų tikslinimo taisyklės, kurias Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pradėjo formuoti 2022-06-22 nutartimi „*kareiviškų batų*“ byloje. Jos neabejotinai sukurs daugiau teisinio aiškumo perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams.

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

3. VPT direktoriaus **įsakymas** dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo

Nuo 2023-01-01 įsigaliojo VPT direktoriaus 2022-12-30 įsakymas Nr. [1S-238](#), kuriuo tvirtinama nauja Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo redakcija.

4. VPT direktoriaus **įsakymas** dėl Nacionalinio saugumo reikalavimų atitikties deklaracijos tipinės formos

Nuo 2023-01-01 įsigalioja VPT direktoriaus 2022-12-29 įsakymas Nr. [1S-233](#), kuriuo tvirtinama nauja Nacionalinio saugumo reikalavimų atitikties deklaracijos tipinės formos redakcija.

5. VPT direktoriaus **įsakymas** Dėl Nešališkumo deklaracijos tipinės formos

Nuo 2023-01-01 įsigalioja VPT direktoriaus 2022-12-29 įsakymas Nr. [1S-229](#), kuriuo tvirtinama nauja Nešališkumo deklaracijos tipinės formos redakcija.

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

6. VPT direktoriaus **įsakymas** dėl Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos

Nuo 2023-01-01 įsigalioja VPT direktoriaus 2022-12-30 įsakymas Nr. [1S-241](#) dėl Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos pakeitimo.

Pagal naują įsakymą pirkimų vykdytojai privalės visais atvejais nustatyti sutarties kainos peržiūros sąlygas, kai prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo trukmė kartu su numatytu sutarties pratęsimu yra ilgesnė negu 6 (šeši) mėnesiai. Anksčiau reikalavimas peržiūrėti sutarties kainą tokiu dažnumu galiojo tik sudarant darbų sutartis.

Kainodaros taisyklių nustatymo metodikoje kartu atsiranda konkretūs pavyzdžiai, iliustruojantys, kaip sutarties kainos peržiūros mechanizmas turėtų būti formuluojamas sutartyse, pateikiami paaiškinimai, kaip naudotis Statistikos departamento skelbiamais duomenimis.

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

7. VPT direktoriaus **įsakymas** dėl Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo

Nuo 2023-01-01 įsigalioja VPT direktoriaus 2022-12-29 įsakymas Nr. [1S-1S-231](#), kuriuo tvirtinama nauja Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo redakcija.

8. VPT direktoriaus **įsakymas** dėl viešojo pirkimo komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškėmis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų aprašo ir komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškėmis pavyzdinių protokolų formų

Nuo 2023-01-01 įsigalioja VPT direktoriaus 2022-12-29 įsakymas Nr. [1S-235](#), kuriuo tvirtinama nauja viešųjų pirkimų komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškėmis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų aprašo ir komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškėmis pavyzdinių protokolų formų redakcija.

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

9. VPT direktoriaus [įsakymas](#) dėl Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai aprašo ir supaprastintų pirkimų skelbimų tipinių formų patvirtinimo

Nuo 2023-01-01 įsigalioja VPT direktoriaus 2022-12-29 įsakymas Nr. [1S-239](#), kuriuo tvirtinama nauja skelbimų teikimo VPT tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai aprašo ir supaprastintų pirkimų skelbimų tipinių formų redakcija.

10. VPT direktoriaus [įsakymas](#) dėl Viešųjų pirkimų ir pirkimų ataskaitų rengimo ir teikimo tvarkos aprašo, viešųjų pirkimų ir pirkimų ataskaitų formų patvirtinimo

Nuo 2023-01-01 įsigalioja VPT direktoriaus 2022-12-30 įsakymas Nr. [1S-236](#), kuriuo tvirtinama nauja viešųjų pirkimų ir pirkimų ataskaitų rengimo ir teikimo tvarkos aprašo ir viešųjų pirkimų ir pirkimų ataskaitų formų redakcija.

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

11. PROJEKTAS. 2023-01-11 Ekonomikos ir inovacijų ministerija **paskelbė** Viešųjų pirkimų tarnybos (VPT) nuostatų pakeitimo projektą

VPT nuostatų projektas parengtas siekiant įgyvendinti viešuosius pirkimus reguliuojančius įstatymus bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022-05-25 nutarimą Nr. 535 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įgyvendinimo“.

Pagrindinis pakeitimas, įtvirtinamas VPT nuostatų projekte – VPT deleguojama funkcija užtikrinti tarptautinių sankcijų, kuriomis nustatomi ribojimai ar draudimai sudaryti ar toliau vykdyti viešųjų pirkimų, sektorinių pirkimų ir koncesijų sutartis, įgyvendinimą.

INSTITUCIJŲ AKTUALIJOS

- 1. VPT:** 2023-01-04 VPT **atkreipė** dėmesį, kad nuo 2023-01-01 nėra privaloma įtraukti į pirkimų planus bei skelbti planuojamų atlikti pirkimų suvestinėje mažos vertės pirkimų, atliekamų pagal VPĮ ir PĮ. Tačiau išlieka privaloma įtraukti į pirkimų planus bei skelbti šių planuojamų pirkimų suvestinę (net ir mažos vertės pirkimų atveju) pirkimus, atliekamų pagal Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymą.
- 2. VPT:** 2023-01-04 VPT **priminė**, kad savivaldybės seniūnija (kurios forma – juridinio asmens filialas) nėra atskiras juridinis asmuo, taigi jis nėra atskira perkančioji organizacija. Atitinkamai savivaldybių seniūnijos turi būti išregistruotos iš CVP IS, o joms skirti pirkimai turi būti vykdomi per PO – savivaldybės administracijos – paskyrą.
- 3. VPT:** 2023-01-06 VPT **kvietė** naudotis inovatyvių viešųjų pirkimų **gairėmis**. 2021–2030 m. Nacionaliniame pažangos plane įtvirtintas tikslas skatinti inovatyvių ir veiksmingiausių veikimo būdų paiešką ir taikymą, efektyvų mokslo ir verslo bendradarbiavimą, mokslinių tyrimų ir mokslo pažangos rezultatų, naujų technologijų taikymą, kūrybiškų sprendimų paiešką šaliai aktualiems iššūkiams įveikti, didesnei vertei, geresnės kokybės paslaugoms kurti. Šių tikslų turi būti siekiama ir vykdant viešuosius pirkimus.

INSTITUCIJŲ AKTUALIJOS

4. **VPT:** 2023-01-12 VPT peržiūrėjo 2022 m. atliktus pirkimus ir **atkreipė** dėmesį į dažniausiai pasitaikančias pirkimo vykdytojų klaidas. Pagrindinės klaidos yra susijusios su tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų nustatymu, dviprasmiškų, neaiškių sąlygų nustatymu bei galiojančio teisinio reglamentavimo neatitinkančiais pašalinimo pagrindais.
5. **VPT:** 2023-01-12 VPT **kvietė** naudotis VPT parengta tiekėjų pašalinimo iš viešojo pirkimo pagrindų **lentele**. VPT atkreipė dėmesį, kad 2022 m. beveik 30 proc. pirkimų buvo padaroma klaidų, susijusių su pašalinimo pagrindų nustatymu pirkimo dokumentuose.
6. **VPT:** 2023-01-12 VPT **pranešė** apie atnaujintas standartines atviro konkurso sąlygas. Standartinės atviro konkurso sąlygos atnaujintos atsižvelgus į 2022-12-30 įsigaliojusius VPĮ pakeitimus. Su bendrųjų ir specialiųjų standartinių sąlygų projektais galite susipažinti **čia**.
7. **VPT:** 2023-01-13 VPT **parengė** pirkimų statybos sektoriuje 2019-2021 m. **apžvalgą**. Apžvalgoje rasite ne tik pagrindines statybos sektoriaus pirkimų tendencijas, bet ir VPT 2022 m. veiklos apžvalgą, susijusią su metodine pagalba vykdant statybos sektoriaus pirkimus, taip pat prevencinę statybos darbų pirkimų peržiūrą.

INSTITUCIJŲ AKTUALIJOS

8. **Žalieji pirkimai:** primename, kad nuo 2023-01-01 įsigaliojo Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtinta nuostata visus (t. y. 100%) pirkimus vykdyti „žaliai“. Atitinkamai nuo 2023-01-01 taikomi Aplinkos ministro 2022-12-13 įsakymu patvirtintoje Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo vykdant žaliuosius pirkimus tvarkos [aprašo](#) redakcijoje įtvirtinti reikalavimai.

Esminiais pasikeitimais, įtvirtintais naujojoje Aprašo redakcijoje, galima įvardyti šiuos:

- atnaujinti minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai, - kriterijai taikomi 18 produktų grupių;
- aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimų taikymas „žaliais“ daro tik tokių prekių / paslaugų pirkimus, kuriems nėra nustatyti minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai;
- „žaliuoju“ automatiškai laikomas pirkimas, jeigu perkamas aplinkosauginis ir aplinkai palankus produktas, kuris patenka į orientacinę aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių bei paslaugų sąrašą pagal 2015-11-24 Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) [2015/2174](#);
- atsiranda privalomi reikalavimai tiekiamų prekių pakuotėms;
- leidžiama nenustatyti aplinkosauginių reikalavimų paslaugoms, kurių metu nėra sukuriamas materialaus pobūdžio produktas (pvz., atlikėjų paslaugos).

Kviečiame susipažinti su VPT parengta Aprašo pakeitimų [apžvalga](#) ir žaliųjų pirkimų vykdymo [atmintine](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

1. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: dėl delspinigių skaičiavimą reglamentuojančių teisės normų aiškinimo (RUAB „Šiaulių plentas“ v Lietuvos automobilių kelių direkcija, 2022-12-28)

Byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (LAT) sprendė ginčą tarp Lietuvos automobilių kelių direkcijos (LAKD) ir rangovo dėl sutartyje numatytų delspinigių taikymo. Teismas pateikė kelis aktualius išaiškinimus.

Pirma, byloje ginčas iš esmės kilo dėl to, ar delspinigius už laiku neįvykdytus statybos darbus reikėjo skaičiuoti nuo visų darbų vertės, ar nuo konkrečių pradelstų įvykdyti darbų vertės.

Viešojo pirkimo sutartyje buvo įtvirtinta delspinigių skaičiavimo tvarka: „Rangovas, <...> įsipareigoja sumokėti Užsakovui 0,03% dydžio delspinigius už kiekvieną pavėluotą dieną **nuo kiekvieno neužbaigto objekto kainos** <...>.“

Teismas padarė išvadą, kad sutartyje žodis „objektas“ yra vartojamas įvairiomis prasmėmis, - tiek apibūdinti visus, tiek dalį darbų. Atitinkamai, sprenddamas ginčą teismas turėjo sutarčių aiškinimo taisykles, kurių svarbiausias išvardino nutartyje.

TEISMŲ PRAKTIKA

- CK 6.193 str. 4 d. įtvirtina *contra proferentem* taisyklę, nurodančią, kad sutartis reikia aiškinti jas pasiūliusios šalies nenaudai (tai visuomet būdinga viešojo pirkimo sutartims).
- CK 6.193 str. 1 d. įtvirtina taisyklę, kad sutartis reiškia aiškinti atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiškai šalims protingi asmenys.
- Teismų praktika. PO turi pareigą formuluoti tikslus, konkrečius reikalavimus tiekėjams. Jeigu PO nevykdo iš VPĮ kylančių pareigų ar jas vykdo netinkamai, būtent jai turi tekti neigiami padariniai ([Nr. 3K-3-320/2011](#)). Logika, – jeigu būtų priešingai, PO turėtų naudoti iš savo neteisėtų veiksmų.
- Teismų praktika. Viešuosiuose pirkimuose teisės ribojančios nuostatos turi būti aiškinamos siaurai – pirkimo sąlygose aiškiai neįtvirtinus draudimo, kurio turinys vidutiniam atitinkamos rinkos dalyviui nekeltų abejonių, draudžiama priimti sprendimus remiantis šiuo pagrindu (t. y. dėl draudimo nesilaikymo) ([Nr. e3K-3-291-969/2016](#)).

Aukščiau nurodytų sutarčių aiškinimo taisyklių kontekste teismas padarė išvadą, kad delspinigiai turi būti skaičiuojami ne nuo visos sutarties kainos, o tik nuo pradėtos įvykdyti prievolės vertės.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, LAT pasisakė dėl galimybės mažinti viešojo pirkimo sutartyje numatytą delspinigių dydį. Primintina, kad šiuo klausimu teismų praktikoje ir doktrinoje vyksta diskusija. Vienoje argumentų pusėje kalbama apie tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principus. Teikiamas argumentas, kad „žaidimo sąlygos“ buvo pateiktos skelbiant apie pirkimą, visi tiekėjai matė sutartinių netesybų dydį varžydami dėl sutarties, vieni tiekėjai atsisakė dalyvauti pirkime, kiti – galimai įskaičiavo netesybas į sutarties kainą. Teigiama, kad tokiam kontekste netesybų mažinimas pažeistų viešojo pirkimo dalyvių lygiateisiškumą ir pirkimo procedūrų skaidrumą. Kitoje argumentų pusėje kalbama, kad sutarties vykdymui turi būti taikomos tokios pačios sąlygos, kaip ir kitoms civilinėms sutartims. Savo ruožtu, lygiateisiškumo ir skaidrumo principo reikalavimai nėra pažeidžiami, nes visi tiekėjai supranta, kad viešųjų pirkimų sutartys vykdomos bendrųjų civilinės teisės nuostatų kontekste.

Nutartyje LAT laikėsi antrosios pozicijos nurodydamas, kad netesybos gali būti mažinamos ir viešojo pirkimo sutartyse:

„viešojo pirkimo sutartyse įtvirtintų netesybų mažinimas iš principo yra galimas, o netesybų, įtvirtintų viešojo pirkimo sutartyje, mažinimas, išskyrus išimtines situacijas, neturėtų būti vertinamas kaip kitų tiekėjų teisių pažeidimas ir (ar) nukrypimas nuo pradinių konkurso sąlygų. Sprendžiant dėl netesybų, įtvirtintų viešojo pirkimo sutartyje, mažinimo taikytinos bendrosios netesybas reglamentuojančios CK normos bei jas aiškinanti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika“

Kalbant konkrečiai apie netesybų mažinimą ginčo objektą sudarančioje situacijoje teismas atkreipė dėmesį, kad kreditorius (asmuo, reikalaujantis netesybų) neturi įrodyti, kad netesybos atitinka kreditoriaus nuostolius. Kita vertus, siekdamas pagrįsti, kad netesybos yra protingo dydžio kreditorius turėtų įrodinėti tikėtinus nuostolius tam, kad pagrįstų protingą netesybų dydį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

2. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: pareiga apibrėžti ginčo objektą ikiteisminėje ginčo stadijoje, galimybė pasiūlyti simbolinę kainą už atliekamus darbus (AB „Eurovia Lietuva“ v Lietuvos automobilių kelių direkcija, 2023-01-05)

Pirkimo dokumentuose PO nurodė *preliminarius* darbų kiekius bei sudarė galimybę atlikti vizualinę Pirkimo objekto apžiūrą. Apžiūrą atlikę tiekėjai konstatavo, kad dalies darbų atlikti nereikės, todėl šiems darbams pasiūlė 0,01 EUR dydžio kainą. Byloje buvo pateikti keli svarbūs išaiškinimai.

Pirma, ieškovė nurodė, kad tik teismo ginčo metu tapo aišku, kad pirkimo dokumentuose yra numatyti pertekliniai darbų kiekiai (tiekėjas nurodė, kad gali pasiūlyti 0,01 EUR dydžio kainą darbams, kadangi jų atlikti nereikės, o PO tai pripažino). Tokiame kontekste ieškovė siekė iškelti pirkimo dokumentų atitikties skaidrumo principui klausimą, kuris nebuvo keltas pretenzijoje.

LAT atkreipė dėmesį, kad CPK įtvirtinta taisyklė draudžia ieškovui reikšti reikalavimus, kurių jis nekėlė pretenzijoje PO, išskyrus atvejus, kai šių reikalavimų ieškovas negalėjo kelti kreipimosi padavimo metu. Pasak LAT, pastaroji išimtis turi būti aiškinama ir taikoma siaurai. Teismo vertinimu, nagrinėjamu atveju apie savo teisių pažeidimą ieškovas galėjo suprasti anksčiau nei teisminių procedūrų metu.

LAT kartu atkreipė dėmesį, kad CPK 423⁸ str. įpareigoja teismą viešųjų pirkimų bylose būti aktyviam (t. y. teismas negali apsiriboti pasyvaus arbitro vaidmeniu). Tai apimtų ir teismo galimybę viršyti byloje pareikštus reikalavimus. Kita vertus, aktyvus teismų vaidmuo laikytinas jų diskrecija, ribojama PO galimai neteisėto veiksmo (sprendimo) akivaizdumu. Jei PO veiksmų galimas neteisėtumas nėra akivaizdus, nenustatytinas be papildomo (atskiro) tam tikrų faktinių aplinkybių vertinimo, o procese nepateikta bent kokių nors objektyvių abejonių dėl to, teismo pozicija *ex officio* (pagal pareigas) neperžengti ginčo ribų nekvalifikuotina kaip jo aktyvaus vaidmens tokio pobūdžio ginčiuose pažeidimas.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, Teismas pasisakė dėl tiekėjo teisės atlikti pirkimo objekto vizualinę apžiūrą ir pasiūlytos pirkimo objekto apimties (kiekio). Tretieji asmenys (ūkio subjektų grupė) prieš pateikdami pasiūlymą PO apžiūrėjo darbų vietą ir įvertino, kad dalies PO numatytų darbų nereikės atlikti, dviejose darbų žiniaraščio eilutėse (iš 95) nurodė 0,01 Eur įkainį. Ieškovės teigimu, šis tiekėjas pateikė pasiūlymus ne dėl viso pirkimo objekto ir elgėsi nesąžiningai.

Kasacinis teismas konstatavo, kad trečiųjų asmenų elgesys negali būti vertinamas kaip nesąžiningas. Nagrinėjamu atveju tretieji asmenys įvertino ne tik pirkimo sąlygų turinį, bet taip pat pasinaudojo savo teise į darbų vietos apžiūrą, apsvarstė tikėtiną darbų eigą, iš anksto įvertino galimą sutarties vykdymo naudą ir riziką, todėl vien tai, kad tiekėjai remdamiesi objektyviais duomenimis pateikė pasiūlymą su simbolinėmis atitinkamų darbų kainomis, nereiškia, jog buvo pasiūlytas ne visas pirkimo objektas. Teismas pabrėžė, kad tuo atveju, jeigu vykdant pirkimo sutartį paaiškėtų, jog darbus vis dėlto reikės atlikti, tretieji asmenys privalėtų juos atlikti už pasiūlytą 0,01 Eur įkainį, todėl nepagrįstas ieškovės argumentas, kad nagrinėjamu atveju PO įsigijo ne visos apimties pirkimo objektą.

Trečia, LAT pasisakė dėl neįprastai mažos kainos instituto taikymo situacijose, kuomet neįprastai mažos kainos požymius turi tik atskiri tiekėjo pasiūlyti įkainiai. Teismas nurodė, kad *fiksuotos kainodaros pirkimo sutarčių atveju* teisinis reguliavimas nenumato pareigos pagrįsti atskirus įkainius, todėl tokių įkainių patikrinimas priklauso PO diskrecijai. Teismas priminė, kad neįprastai mažos kainos institutu yra siekiama užkirsti kelią galimai netinkamam pirkimo sutarties vykdymui dėl pasiūlytos neadekvačios (pernelyg mažos) pirkimo sutarties kainos, tačiau vien tai, kad tam tikri tiekėjo siūlomi įkainiai neatitinka rinkos kainų ar yra simboliniai, savaime nekeltų grėsmės tinkamam pirkimo sutarties vykdymui, jeigu bendra pasiūlymo kaina neturi neįprastai mažos kainos požymių.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

3. Lietuvos apeliacinis teismas: pasiūlymo tikslinimas (UAB „Klaipėdos atletas“ v. VšĮ Sostinės sporto centras, 2022-12-29)

Atsakovė PO vykdė gimnastikos inventoriaus pirkimą. Pirkimo sąlygose buvo įtvirtintas reikalavimas kartu su tiekėjo pasiūlymu pateikti siūlomo inventoriaus sertifikatus, patvirtinančius atitiktį FIG (Tarptautinės gimnastikos federacijos) standartams. Tiekėjas nepateikė duomenų apie sertifikatų turėjimą taip, kaip to reikalavo pirkimo sąlygos. Todėl kilo klausimas, ar tiekėjas gali patikslinti pasiūlymą pateikdamas trūkstamus dokumentus / informaciją?

Atsakymas į klausimą buvo sprendžiamas vadovaujantis LAT 2022-06-20 „*kareiviškų batų*“ byloje suformuluotais pasiūlymo tikslinimo kriterijais. Kaip žinia, pirmasis kriterijus teigia, kad pasiūlymo negalima tikslinti, jeigu pirkimo dokumentuose yra aiškiai nurodyta, kad vieno ar kito reikalavimo neatitinkantis pasiūlymas yra atmetamas. Pirkimo dokumentuose buvo suformuluotas bendrinis pasiūlymo atmetimą apibrėžiantis punktas „*komisija atmeta pasiūlymą, jeigu pasiūlymas neatitinka pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, sąlygų ir kriterijų*“. Atitinkamai, byloje kilo klausimas, - ar tokia *bendrinė* pirkimo dokumentų nuostata reiškia, kad reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas nebegali būti tikslinamas.

Teismas nurodė, kad pasiūlymų tikslinti negalima tik tada, jeigu pirkimo dokumentai tiksliai įvardija konkretų pasiūlymų rengimo reikalavimą ar jų grupę, kurių nesilaikant pasiūlymas yra atmetamas. Bendrinė nuoroda į netinkamo pasiūlymo atmetimą nekliudo tikslinti pasiūlymo taikant „*kareiviškų batų*“ byloje suformuluotas taisykles.

Apeliacinio teismo sprendimą skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

4. Lietuvos apeliacinis teismas: pretenzijos *turiny* v *forma* (UAB „Sertermita“ v. UAB „Kauno vandenys“, 2023-01-12)

Pirkimo dokumentuose PO padarė klaidą, – vienoje pirkimo dokumentų vietoje nurodoma, kad pasiūlymai vertinami pagal ekonominio naudingumo kriterijus, kitoje – kad pasiūlymai vertinami pagal mažiausios kainos kriterijų. PO paskelbus laimėtoją, tiekėjas pateikė pretenziją, kuria prašė: 1) panaikinti PO sprendimą dėl pirkimo laimėtojo; 2) iš naujo įvertinti tiekėjų pateiktus pasiūlymus, o nustačius, kad dėl pirkimo sąlygose esančių šiurkščių klaidų ir (ar) neatitikčių to objektyviai negalima padaryti, nutraukti pirkimo procedūras ir, ištaius klaidas, paskelbti naują pirkimą.

PO pretenziją atmetė, todėl ginčas persikėlė į teismą. Ieškinyje *inter alia* buvo prašoma pripažinti pirkimo sąlygas neteisėtomis dėl vertinimo kriterijų neaiškumo. PO nurodė, kad toks reikalavimas negali būti nagrinėjamas teisme, kadangi tokio pobūdžio reikalavimas pretenzijoje nebuvo suformuluotas. Taigi iš esmės susiklostė situacija, kad tiekėja ieškinyje įvardijo papildomą reikalavimą – pripažinti pirkimo sąlygas neteisėtomis – kurio pretenzijoje nebuvo įvardijusi. Pirmos instancijos teismas sprendė, kad tiekėjos reikalavimas dėl pirkimo sąlygų pripažinimo neteisėtomis nenagrinėtinas teisme dėl to, kad nebuvo laikytasi išankstinės ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarkos.

Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad, nors pretenzijoje tiekėja tiesiogiai ir nesuformulavo reikalavimo pripažinti neteisėtomis pirkimo sąlygas, vis dėlto, iš pretenzijos turinio matyti, kad tiekėja kėlė klausimą dėl pirkimo sąlygų neaiškumo (klaidingai nustatytų pasiūlymų vertinimo kriterijų), teigė, kad esant tokiems neaiškumams PO negalėjo objektyviai teisingai nustatyti pirkimo laimėtojo ir šiuo pagrindu prašė PO iš naujo įvertinti tiekėjų pateiktus pasiūlymus.

TEISMŲ PRAKTIKA

Apeliacinio teismo vertinimu, šios aplinkybės užtenka konstatuoti, kad ikiteismine tvarka buvo išspręstas ginčas, įskaitant jo dalį dėl pirkimo sąlygų neaiškumo. Atitinkamai Teismas konstatavo, kad tiek pretenzijoje, tiek ir ieškinyje tiekėjos pareikšti reikalavimai savo turiniu ir pasekmėmis yra iš esmės tapatūs, todėl tiekėjos reikalavimas nagrinėtinas teisme.

Apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#)

TEISMŲ PRAKTIKA

5. Lietuvos apeliacinis teismas: pasiūlymo tikslinimas ir konfidenciali informacija (UAB „Kima Group“ v UAB „Nemenčinės komunalininkas“, 2023-01-17)

Byloje kilo ginčas dėl PO veiksmų leidžiant trečiajam asmeniui, pateikusiam pasiūlymą viešajame pirkime, patikslinti savo pasiūlymą. Ieškovė (tiekėja) teigė, kad trečiasis asmuo pasiūlyme nurodė galutinę darbų kainą neįskaičiavęs dalies rangos darbų, o PO leidus patikslinti pasiūlymą, tiekėjas ne ištaisė aritmetinę klaidą, o pateikė iš esmės naują pasiūlymą, todėl jo pasiūlymas turėjo būti atmestas.

Pirma, byloje nebuvo ginčo, jog susumavus tarpines atskirų žiniaraštyje nurodytų darbų kainas, aritmetiškai gaunama kitokia bendra visų darbų kaina, t. y. didesnė, nei trečiasis asmuo nurodė lentelės pabaigoje. Teismai konstatavo, kad PO, nustačiusi trečiojo asmens tokio pobūdžio pasiūlymo neatitikimą, turėjo pareigą kreiptis į trečiąjį asmenį dėl pasiūlymo trūkumų ištaisymo, paaiškinimo, patikslinimo bei šią pareigą tinkamai įgyvendino. Apeliacinis teismas nustatė, kad vienoje iš trečiojo asmens pateiktos kainos apskaičiavimo lentelės grafų buvo įrašyta per didelė darbų kaina, dėl ko sudėjus visų darbų kainas gavosi per didelė suma, nei tiekėjo nurodyta galutinė kaina. Tiekėjui ištaius trūkumą – patikslinus darbų dalies kainą, aritmetiškai sudėjus darbų kainas suma tapo teisinga ir atitiko tiekėjo nurodytą bendrą kainą.

Teismas konstatavo, tiekėjas šiuo atveju bendros kainos nepapildė jokiais naujomis dalimis ir pirminiame pasiūlyme nurodytų kainos sudedamųjų dalių (jų kainų) neatsisakė, todėl trečiojo asmens atliktas pasiūlymo paaiškinimas ir patikslinimas, jo netikslumo pašalinimas buvo leistinas.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, byloje ieškovė taip pat įrodinėjo, kad PO nepagrįstai atsisakė pateikti ieškovei susipažinti su visais trečiojo asmens pasiūlymo dokumentais, nepagrįstai tam tikrą pasiūlymą sudarančią informaciją ir dokumentus (pvz., susijusius su įranga, medžiagomis, skaičiavimais ir t.t.) pripažino konfidencialia ir neatskleistina ieškovei informacija.

Apeliacinis teismas pažymėjo, kad informacijos kaip konfidencialios kvalifikavimas pirmiausia priklauso nuo tiekėjo nurodymo apie tai pasiūlyme, tačiau toks tiekėjo nurodymas nėra privalomas perkančiajai organizacijai. Pareiga įvertinti prašomos įslaptinti informacijos pobūdį ir nuspręsti, ar tiekėjo nurodymas dėl pasiūlyme pateiktos informacijos konfidencialumo yra pagrįstas, tenka perkančiajai organizacijai. Todėl PO kilus abejonių dėl tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumo, ji privalo prašyti tiekėjo įrodyti, kad informacija yra konfidenciali.

Teismas nustatė, kad gavusi ieškovės pretenziją, PO kreipėsi į trečiąjį asmenį prašydama pagrįsti informacijos konfidencialumą, t. y. įdėjo pastangas įvykdyti įstatyminę pareigą įsigilinti ir pareikalauti iš tiekėjo pagrindimo dėl informacijos konfidencialumo. Atitinkamai Teismas sprendė, kad trečiasis asmuo pagrindė informacijos konfidencialumą, t. y. įrodė informacijos slaptumą, vertingumą ir protingas pastangas, nukreiptas šiai informacijai išsaugoti, todėl ši informacija neturėjo būti pateikta susipažinti ieškovei.

Apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

6. Lietuvos apeliacinis teismas: teisinis suinteresuotumas (AB „Telia Lietuva“ v AB „Amber Grid“, 2023-01-19)

Byloje yra kilęs labai įdomus teisinio suinteresuotumo įrodinėjimo klausimas – galimybė trečiosios vietos laimėtoju ginčyti pirmosios vietos laimėtojo pateiktą pasiūlymą. Ką turi pademonstruoti tiekėjas, norėdamas įrodyti savo teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi tokioje situacijoje? Nagrinėjamoje byloje ieškovė ginčijo pirmosios vietos laimėtojo pateiktą pasiūlymą. Kartu ieškovė turėjo duomenų manyti, kad antrosios vietos laimėtojas yra pasiūlęs Kinijos gamintojo prekes, todėl toks pasiūlymas automatiškai turėtų būti šalinamas iš pirkimo. Ieškovui įrodžius pirmosios vietos laimėtojo pasiūlymų neatitiktį ir PO konstatavus, kad antrosios vietos laimėtojas pasiūlė prekes, kurių PO negalėjo priimti, - pirkimo laimėtoju tapo ieškovė.

Tokios ginčo situacijos problematika, – kaip ieškovei įrodyti antrosios vietos laimėtojo pasiūlymo *galimą* neatitiktį, kai įstatymas tiesiogiai nurodo, kad kiti tiekėjai gali susipažinti tik su laimėjusiu pasiūlymu? Siekdama įveikti tokią kliūtį ieškovė kreipėsi į PO prašydama pateikti antrosios vietos pasiūlymą, tačiau toks prašymas buvo atmestas**. Antrosios vietos laimėtojo pasiūlymą išreikalauti taip pat buvo prašoma teismo proceso metu. Tačiau toks prašymas analogiškai buvo atmestas. Atitinkamai, byloje kilo klausimas, ar Lietuvoje apskritai įmanoma realizuoti teisę į teisminę peržiūrą būnant trečiosios vietos laimėtoju ir kokie yra reikalavimai teisinio suinteresuotumo įrodinėjimui tokiose situacijose? Šiuo atžvilgiu teismas pateikė kelis išaiškinimus.

Pirma, teismas priminė taisyklę, kad viešųjų pirkimų ginčiuose šalys savo interesus turi ginti taip, kad visi reikalavimai būtų pareikšti ir išnagrinėti viename procese. Tokio reikalavimo taikymas reiškia, kad ieškovas vienoje byloje turėjo ginčyti ir pirmosios vietos ir antrosios vietos laimėtojo pasiūlymus. Kadangi ieškinys dėl antrosios vietos laimėtojo pasiūlymo neatitikties nebuvo pareikštas, ieškovas neturi teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, esminis klausimais ginčo kontekste („dramblys kambaryje“), – kaip ieškovas praktiškai turėtų pareikšti ieškinį dėl antrosios vietos laimėtojo siekdamas pareikšti visus reikalavimus vienoje byloje, jeigu įstatyme yra aiškiai nurodoma, kad susipažinti galima tik su laimėjusiu pasiūlymu? Kitaip tariant, kaip ginčyti pasiūlymą, kurio turinys ieškovui yra neprieinamas pagal įstatymo nuostatas?

Apeliacinio teismo įsitikinimu, ieškovas turėjo skųsti PO atsisakymą duoti susipažinti su antrosios vietos laimėtoju, o vėliau – inicijuoti teisminį ginčą (galimai toje pačioje byloje, kurioje ginčijamas pirmosios vietos laimėtojo pasiūlymas). Kadangi ieškovas to nepadarė, jis neturi teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi.

Tokia pozicija išpildo teismų praktikos reikalavimą dėl visų reikalavimų pareiškimo vienoje byloje, tačiau stokoja loginio pagrindimo ir paneigia asmenų teisę į teisminę gynybą. Sunku paaiškinti, kodėl siekdamas įrodyti savo teisinį suinteresuotumą ieškovas turėtų būti verčiamas atlikti su įstatymo reikalavimais nesuderinamus veiksmus, t. y. reikalauti pateikti antrosios vietos pasiūlymą, kai įstatymas tokios teisės aiškiai nesuteikia. Teismas kartu neatsako į klausimą, dėl kokių neteisėtų veiksmų turėtų būti teikiama pretenzija, o vėliau inicijuojamas teisminis ginčas. Tačiau neginčijamas faktas yra tas, kad apeliacinio teismo nustatytas standartas dar kartą patvirtina, kad trečios vietos laimėtojas *praktiškai* neturi teisės į teisminę peržiūrą. Toks standartas yra gerokai griežtesnis nei nustato Europos Sąjungos teisė.

Tikimės, kad tokį Lietuvos teisės suderinamumą su Europos Sąjungos teise įvertins kasacinis teismas.

Apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

** Ellex atstovauja šioje byloje ieškovą. Tai gali turėti įtakos apžvalgos objektyvui. ** Teismas padarė fakto klaidą, – PO niekada neatsakė į prašymą pateikti antrosios vietos pasiūlymą, todėl realybėje nebuvo ir sprendimo, kurį galima būtų skųsti.*

TEISMŲ PRAKTIKA

7. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: ir viešųjų pirkimų bylose atsakovas gali reikalauti atlyginti dėl LAP taikymo patirtus nuostolius (Kauno miesto savivaldybės administracija v AB „HSC Baltic“, 2023-01-19)

Ieškovė PO vykdė viešąjį pirkimą irklavimo bazės įrengimo darbams įsigyti. Pralaimėjusi viešąjį pirkimą, atsakovė tiekėja kreipėsi į teismą su reikalavimu panaikinti PO sprendimą, kuriuo jos pasiūlymas buvo atmestas bei ir įpareigoti PO įtraukti tiekėjos pasiūlymą į pasiūlymų eilę. Kartu su ieškiniu tiekėja prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones (LAP) – įpareigoti PO sustabdyti viešojo pirkimo procedūras ir nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, kurį teismas patenkino.

Lietuvos apeliaciniam teismui panaikinus teismo nutartį, kuria buvo pritaikytos LAP, ieškovė teismui pateikė ieškinį, kuriuo reikalavo priteisti iš atsakovės nuostolių atlyginimą, 6 proc. dydžio metines palūkanas už priteistą sumą bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Ieškovė teigė, kad dėl pritaikytų LAP rangovas vėliau pradėjo rangos darbus, dėl ko PO negalėjo panaudoti visos valstybės skirtos dotacijos, todėl dalį darbų turėjo apmokėti iš savo biudžeto. Iki šiol LAT formavo nuoseklią praktiką, kad, siekiant užtikrinti veiksmingą tiekėjų teisių gynybą, iš esmės visais atvejais turi būti taikomos LAP. Tačiau šia nutartimi LAT išaiškino kelis aspektus, kurie turės įtakos viešųjų pirkimų sričiai.

Pirma, LAT konstatavo, kad LAP institutas iš esmės yra tapatus tiek bylose, nagrinėjamosiose pagal bendrąsias CPK nustatytas taisykles, tiek specialiųjų kategorijų (įskaitant viešųjų pirkimų) bylose. Taigi, ir viešųjų pirkimų bylose gali būti taikoma CPK 146 str. 2 d., įtvirtinanti atsakovo teisę reikalauti atlyginti nuostolius, kilusius dėl teismo pritaikytų LAP.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, kasacinis teismas nurodė, kad pagal bendrąją taisyklę tais atvejais, kai įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo atmestas tiekėjo ieškinys viešųjų pirkimų byloje, perkančioji organizacija turi teisę reikalauti, kad ieškovas atlygintų nuostolius, patirtus dėl ieškovo prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių, t. y. faktas, kad tiekėjo ieškinys viešųjų pirkimų byloje buvo atmestas, yra pakankamas tiekėjo veiksmų neteisėtumo, kaip civilinės teisinės atsakomybės taikymo sąlygos, konstatavimui.

Trečia, LAT vertino priežastinio ryšio, kaip būtinosios civilinės atsakomybės taikymo sąlygas. Šiuo atveju Teismas pažymėjo, kad nustatant priežastinį ryšį tarp tiekėjo neteisėtų veiksmų ir kilusios žalos, reikia įvertinti, ar viešojo pirkimo dokumentuose buvo tokių duomenų, kurie atsakovui (tiekėjui), reiškiančiam prašymą byloje taikyti LAP, vertinant pagal protingo ir apdairaus asmens elgesio standartą, būtų suteikę galimybę suprasti, jog dėl šių priemonių taikymo PO gali atsirasti tokio pobūdžio žala, kokią ji įrodinėja.

Taigi, atsižvelgiant į naujausius LAT išaiškinimus, darytina išvada, kad tiekėjai, siekiantys LAP pritaikymo byloje, turėtų atidžiai analizuoti, ar pirkimo dokumentuose nėra numatyta žalos (nuostolių) PO kilimo rizika dėl pirkimo procedūrų užsitęsimo ir šią riziką įsivertinti. Tačiau, atitinkamai, PO, siekdamos išvengti pirkimo procedūrų užsitęsimo, pirkimo dokumentuose gali nustatyti žalos kilimo rizikas dėl to, kad byloje bus taikomos LAP.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį skaitykite [čia](#).

Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktika

Patikimos rekomendacijos visais viešųjų
pirkimų proceso klausimais.

[Susipažinkite su komanda](#)

Plačiau apie „Ellex Valiunas“ – ellex.legal/lt

